

Lajtos Ábel főhadnagy:

TŰZVÉDELMI SZABÁLYOK ALKALMAZÁSA A TÁBOROK KIALAKÍTÁSA ÉS ÜZEMELTETÉSE SORÁN

A tábori elhelyezés gyakori a Magyar Honvédség életében, mind a külföldön, mind a belföldön végrehajtott feladatok kapcsán. A tábor területén tárolt anyagok között jelentős mennyiségű fokozottan tűzveszélyes anyag van (lőszer, robbanóanyag, pirotechnikai anyag, üzemanyag), így könnyen belátható, hogy a tűzvédelemnek kiemelt szerepe van a tábor kialakítása és üzemeltetése során.

A táborok kiépítettségükben, méretükben, illetve építményeik jellegében jelentősen eltérhetnek egymástól, hiszen más elvárásoknak kell megfelelnie egy hazai gyakorlat idejére létesített ideiglenes tábornak, vagy egy Afganisztánban létesített „állandó” tábornak. Egy valami azonban közös valamennyi táborban: a fokozott tűzveszély. A hazai kitelepülések esetében a tábor építményei túlnyomórészt sátrak, tehát éghető anyagúak, és a környezet is kedvez a tűz továbbterjedésének, hiszen a tábor telepítése általában erdős, aljnövényzettel benőtt területen történik. A külföldi táborok esetében pedig egy esetleges tábor elleni támadás vagy belövés okozhat bármikor tüzet.

Egy-egy tábor esetében a tűzvédelmi előírások meghatározása nem mindig egyszerű feladat – noha vannak egyértelmű, általánosan vonatkozó szabályok is –, tekintettel arra, hogy a táborok esetében gyakran speciális helyzettel találkozhatunk. A következőkben olyan helyzeteket hozok példaként, amelyeknél a vonatkozó tűzvédelmi szabályok megállapítása vagy azok betartása problémás lehet. Bízom benne, hogy a problémafelvetések mindenkit elgondolkodtatnak a kérdéskör fontosságáról.

Tűztávolság

A tábor telepítésekor az egyik tűzvédelmi szempontból legfontosabb feladat a tábor egyes részei, építményei közti megfelelő tűztávolság meghatározása annak érdekében, hogy egy esetlegesen keletkező tűz továbbterjedését meg tudjuk akadályozni, illetve biztosítsuk a tűzoltóság (illetve a honvédségi tűzoltóalegység) beavatkozásának, valamint a menekülő, menekítendő személyek biztonságos helyre történő eltávozásának/eltávolításának lehetőségét. A tűztávolság meghatározása viszont esetenként egyáltalán nem egyszerű feladat. Ami egyértelmű és világos, az a Szolgálati Szabályzat tábori elhelyezésre vonatkozó fejezete, amely a következőket írja elő:

„161.1. c) a tábor sátrait és létesítményeit köztől legalább 5 m, vasúttól legalább 10 m távolságra kell telepíteni. Az üzemanyag-tároló és a lőszeraktár 100, a gépjármű telephely 50, a konyha legalább 20 m-re legyen a törzs és az alegységek sátraitól;”

E szabályzati pont határozza meg, hogy milyen telepítési távolságot kell tartani a törzs és az alegységek sátrai és a tábor bizonyos építményei között, de azt például nem szabályozza, hogy milyen távolságot kell tartani a lőszeraktár és az üzemanyag-tároló, tehát az egyes építmények között.

Milyen tűztávolságot kell tehát ez esetben megtartani? A Magyar Honvédségre is vonatkozó OTSZ – 28/2011. (IX. 6.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról

– határozza meg a létesítmények, építmények létesítésére és használatára vonatkozó tűzvédelmi követelményeket, így a tűztávolságot is. Azonban az OTSZ előírásainak alkalmazásával kapcsolatban, értelmezésem szerint, több probléma is felmerül. Az első, hogy az építmény az 1997. évi LXXVIII. törvény (az épített környezet alakításáról és védelméről) fogalom meghatározása szerint helyhez kötött műszaki alkotás, tehát a sátrak és konténerrek – amelyek nem helyhez kötöttek – építménynek minősülnek-e, és alkalmazandóak-e rájuk az OTSZ előírásai. Másrészt a több egymáshoz kapcsolt konténerből kialakított konténerépületek, amelyek így gyakorlatilag helyhez kötöttek, vagy a hosszú távra (több évre) telepített konténerrek, amelyekbe például megtörténik a közművek bevezetése építménynek, illetve épületnek minősülnek-e. Ez a probléma sátrortáborok esetében igen hangsúlyosan jelentkezik, hiszen a sátrakra elég nehéz „ráhúzni” az elsősorban hagyományos értelemben vett épületekre alkotott tűzvédelmi előírásokat.

Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy az OTSZ 452. § szerint: „Tűztávolság nem értelmezhető azoknál az épületeknél, ahol a tűzoltóság jogszabály alapján nem minősül szakhatóságnak. Azon esetekben, amikor a tűzoltóság nem szakhatóság, az épületek közötti távolság megfelelőségét a tűzoltóság nem vizsgálhatja.” A 259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet – a tűzvédelmi hatósági feladatokat ellátó szervezetekről, a tűzvédelmi bírságról és a tűzvédelemmel foglalkozók kötelező élet- és balesetbiztosításáról – 5. § (2) bekezdés szerint: „A Kormány a Honvédelmi Minisztérium vagyonkezelésében lévő ingó és ingatlan vagyontárgyak tekintetében – a tűzvédelmi előírások érvényesülése kérdésében a beruházási és felújítási munkálatokkal kapcsolatos tervek engedélyeztetése, a használatbavételi, valamint az üzemeltetés-engedélyezési eljárások során – első fokú tűzvédelmi szakhatóságként, országos illetékességgel a Honvédelmi Minisztérium Hatósági Hivatalát, másodfokú tűzvédelmi szakhatóságként a honvédelemért felelős minisztert jelöli ki.”

Ha elfogadjuk, hogy az OTSZ előírásai vonatkoznak a táborra, akkor sincs egyszerű dolgunk, hiszen az OTSZ vonatkozó előírásai (a 20. melléklet táblázatai) több esetben minimális és maximális tűztávolságot adnak meg, amelyek esetében a ténylegesen szükséges tűztávolságot a 460. § által leírt körülmények (az épület építészeti és tűzvédelmi tulajdonságai) figyelembevételével kell meghatározni, de hogy milyen módon, az nincs részletezve. Ami biztos: a lehető legszigorúbb esetben a maximális tűztávolság az OTSZ szerint 30 m, feltételezve, hogy a táborban nincs magas (30 méternél magasabb) épület. A pontos meghatározáshoz minden esetben az adott telepítési körülmények ismerete szükséges.

A következő vizsgálandó probléma: az OTSZ tűztávolságra vonatkozó előírásai ún. létesítési szabályok. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy az OTSZ hatálya lépése előtt létesült építményekre ezek a szabályok csak akkor vonatkoznak, ha az épületet átalakítják vagy rendeltetése megváltozik. Azt, hogy az adott épület milyen előírások szerint, milyen rendeltetési céllal létesült, milyen tűzvédelmi követelményeknek felel meg, az épület dokumentációjából lehetne megállapítani. Azonban ezek a dokumentumok sok esetben nem állnak rendelkezésre. Így tehát egy korábban épített épületekből álló tábor esetében, főleg ha azt külföldön eredetileg nem magyarok létesítették, igen kérdéses a tűztávolságok megfelelőségének vizsgálata. Új épület létesítésekor viszont az arra jogosult szakembernek kell elkészítenie az épület tűzvédelmi dokumentációját, amelyben rögzíti a vonatkozó tűzvédelmi követelményeket, illetve vizsgálja és igazolja az ezeknek való megfelelést (ezt a használatbavételi engedély megadása előtt a hatóság is ellenőrzi), tehát sok esetben a tábor (illetve az adott katonai szervezet) tűzvédelmi szolgálati személye nem is jogosult például a tűztávolságok meghatározására.

A fentiek rögzítése után még mindig megválaszolatlan a kérdés: hány méterre legyen az üzemanyag-tároló a konyhától? Sajnos nincs olyan egység, egyértelmű, könnyen értel-

mezhető szabályzó, amely kifejezetten a tábori elhelyezési körülményekre határozná meg e tekintetben konkrét előírásokat. Az OTSZ a hazai civil élet viszonyaira készült, könnyen belátható, hogy teljesen más tűzvédelmi viszonyokkal kell számolnunk egy gyakorlótéren létesített sátor-tábor, vagy egy művelési területen létesített tábor esetében. Arról nem is beszélve, hogy a művelési területen létrehozott tábor esetében számolni kell az ellenséges pusztítás lehetőségével is, amely jelentősen megnövelheti a kialakuló tűz nagyságát, szükségessé teheti a tűztávolság megnövelését, plusz tűzgátló szerkezetek vagy védművek kialakítását. Valami hasonlóra lenne szükség, mint a sátrak esetében, ahol a Szolgálati Szabályzat 161.1. pont előírása teljesen egyértelmű:

f) az aleggységek sátorcsoportjain belül legfeljebb 150–200 m²-es alapterületű sátor-tömböket lehet telepíteni;

g) a sátor-tömbök között legalább 4 m, egy sátor-tömbön belüli sátrak között legalább 2 m tűztávolságot kell biztosítani.

Kiürítés

A kiürítés előírásai ugyancsak létesítési előírások, tehát itt is ugyanaz a helyzet, mint a tűztávolságnál az OTSZ hatályossága, illetve a kiürítés előírásainak meghatározása szempontjából. Tűz esetén a kiürítés időben történő végrehajtása, illetve annak biztosítása, hogy időben végrehajtható legyen, kulcsfontosságú az állomány menekülése, így életének megóvása szempontjából.

A kiürítés előírásainak történő megfelelést kiürítés-számítással kell igazolni. A kiürítés-számítás lényege, hogy igazolja: az adott helyiség, tűzszakasz, épület a jogszabályban megadott időn belül kiüríthető-e, tehát tűz esetén az épület és épületszerkezetek tulajdonságait, a menekülési utak hosszát, a benntartózkodók számát figyelembe véve képes-e azt mindenki még biztonságosan elhagyni.

Röviden a kiürítés-számításról. A kiürítéshez szükséges időtartamot határozzuk meg két szakaszban. Az elsőben az adott helyiség, helyiségcsoport kiürítéséhez szükséges időt, a másodikban pedig a – tűzszakasz, építmény legkedvezőtlenebb elhelyezkedésű helyiségétől számítva – a szabadba történő kijutáshoz szükséges időt számítjuk ki, majd ezeket a megadott számítási menet alapján összegezzük. Ha a kiszámított időtartamok a megadott időn belül vannak, az épület megépíthető (használható), ha nem, akkor valamilyen módon el kell érni az adott időn belüli kiüríthetőséget (például szélesebb ajtók beépítésével); amíg ez nem történik meg, az épület nem építhető meg (nem használható). A kiürítés-számításnál figyelembe kell venni: milyen az épület tűzállósági fokozata és tűzveszélyességi osztálya; milyen hosszú tényleges útvonalon hagyható el a helyiség, illetve az épület; az ajtók átbocsátó képességét; a lépcsőket; a menekülési útvonal legszűkebb keresztmetszetét.

A kiürítés-számítás végrehajtása az OTSZ előírásainak megfelelően az épületek esetében jól értelmezhető (ideértve a konténerépületeket is), azonban egy sátor-tábor, illetve sátrak esetében kicsit erőltetettnek tűnhet. Meglátásom szerint azonban a megfelelő kiüríthetőségnek egy növényzettel benőtt területen létesített, sátrakból álló tábor esetében is biztosítottak kell lennie. Gyakorlat, hogy általában az egyes táborrészeket „körbeálcázzák”, olykor akadályokkal kerítik körbe, tehát a táborrész elhagyása csak meghatározott pontokon lehetséges. Az OTSZ előírásai szerint (a sátrat mint építményt a legrosszabb tűzállósági fokozatba sorolva) a kiürítés első szakaszának megengedett időtartama (22. melléklet 1. táblázat 4. pont) 1 perc, a második szakaszának megengedett időtartama 2,5 perc. E tekintetben azonban több probléma is felmerül. Az első, ami a tűztávolságnál már előkerült: vonatkoznak-e az OTSZ előírásai egy táborra, ha igen, akkor hogyan kell azokat értelmezni.

A másik probléma pedig az, hogy az OTSZ a kiürítés második szakaszát a szabadba történő kijutásig értelmezi, a sátrak esetében viszont egyből a szabadba jutunk, de nem biztos, hogy elhagyjuk a tűzszakaszt! Tehát egy tűzszakaszon belül számolni kell a tűz továbbterjedésével, a tűzszakaszok között viszont nem, vagy csak meghatározott időtartam után. Ennek megfelelően a menekülésnek kulcsfontosságú része azon tűzszakasz elhagyása, amelyben a tűz keletkezett, majd a szabadba történő kijutás; nem mindegy ugyanakkor, hogy amikor felcsapnak mögöttünk a lángok, a szabadba történő kijutás egy betonozott parkolón vagy egy száraz bozóton keresztül történik.

Tűzoltóalegység

A tűzoltás végrehajtása szintén kiemelkedően fontos eleme a tábor tűzvédelmének, főleg egy olyan tábor esetében, ahol nem várható külső tűzoltó segítség. A tűzoltásra jogszabályban meghatározott esetekben létesítményi tűzoltóságot kell létrehozni.

A 18/2008. (VIII. 6.) HM rendelet (a tűzvédelem és a műszaki mentés honvédelmi ágazatra vonatkozó különös szabályairól) előírásai szerint:

9. § (1) Az MH létesítményekben a létesítményi tűzoltóságokra vonatkozó részletes szabályokról szóló 118/1996. (VII. 24.) Korm. rendeletben foglaltakon kívül az alábbi esetekben kell honvédségi tűzoltó alegységeket szervezni:

g) a külföldi katonai táborokban, amennyiben az egynemzeti (magyar) tábor, vagy többnemzeti táborokban, amennyiben a magyar fél vállalta a tűzoltóalegység szervezését.

A 102/2008. (HK 15.) HM JSZÁT intézkedése (a Magyar Honvédség tűzvédelmi tevékenysége irányításának és felügyeletének, valamint a honvédségi tűzoltóalegységek szervezésének szabályairól) szintén a g) pontban leírtakat határozza meg a következő kiegészítéssel: „a feljárnásban szereplő, illetve az MH középszintű vezető szerve, vagy a tűzvédelmi hatóság által előírt erővel és eszközökkel”, illetve azt, hogy a külföldi katonai táborban nem szervezetszerű tűzoltóalegységet kell létrehozni. Ezek alapján egyértelmű: a külföldi magyar táborokban tűzoltóalegységet kell szervezni, igaz, nem szervezetszerű formában.

Mi a helyzet a hazai táborokkal? Mivel a fenti két jogszabály külön nem írja elő hazai táborokra tűzoltóalegység létrehozását, a jogszabályok által hivatkozott 118/1996. (VII. 24.) Korm. rendelet előírásait kell figyelembe venni.

Itt arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy a fenti jogszabály alapján nem minden esetben kell tűzoltóalegységet létrehozni, de amennyiben létrehozzák azt, akkor vonatkoznak rá a 118/1996. (VII. 24.) Korm. rendelet előírásai.

A létesítményi tűzoltóságokra vonatkozó előírások közül néhány fontosabb (az előbb említett jogszabály előírásai):

2. § (3) A létesítményi tűzoltóságot úgy kell megszervezni és felszerelni, hogy képes legyen a létesítményben keletkezett tűz oltását önállóan megkezdni, illetőleg – a Riasztási és Segítségnyújtási Terv szerint igénybe vehető hivatásos önkormányzati és önkéntes tűzoltóságokkal együttesen – a létesítményben várható legnagyobb veszélyhelyzetet is megszüntetni. Az ehhez szükséges létszámot, gépjárműveket, felszereléseket, oltó- és mentesítő anyagokat, valamint a szükséges tartalékot a létesítményi tűzoltóság fenntartója köteles készenlében tartani. A szükséges létszám és felszerelés megállapításánál a létesítmény védelmét szolgáló beépített tűzoltótechnikai eszközök, valamint a létesítmény azonnal igénybe vehető kárelhárító szerveinek felszerelése figyelembe vehető.

5. § (1) Létesítményi tűzoltó az a munkavállaló lehet, aki a foglalkozás-egészségügyi szolgálat vizsgálata alapján egészségileg alkalmas a tűzoltói feladatok ellátására, és a beosztásához szükséges tűzoltó szakmai ismeretekkel rendelkezik. Főfoglalkozású létesítményi

tűzoltó csak az lehet, aki a hivatásos tűzoltókra előírt szakmai képesítési és egészségügyi követelményeknek megfelel.

Ami nagyon fontos: ha a táborban tűzoltóalegységet kell létrehozni, vagy nem kell, de létrehozunk, az előbbi szabályok vonatkoznak, tehát csak olyan személy lehet a tagja, aki rendelkezik a megfelelő védő- és tűzoltó-felszereléssel és szakmai ismeretekkel.

A nem szervezetszerű tűzoltóalegységek képtelenek olyan gyorsan reagálni tűz esetén, mint a szervezetszerű tűzoltóalegységek. Az is belátható, hogy egy bizonyos idő után már egyszerűen érdemben nem lesz képes az alegység beavatkozni. Ha arra gondolunk, hogy akár egy perc is emberéleteket jelenthet, igazán nem mindegy, hogy a tűzoltóalegység mondjuk 2, 5, vagy 10 perc után képes megkezdeni az oltást. Vonatkozó konkrét szabályzók hiányában nehéz megtalálni azt az arany középutat, amikor a tűzoltóraj még képes a riasztási időt tartani, és időben be tud avatkozni. Sajnos jelenleg – mivel egyéb szabályzó nincs – a nem szervezetszerű tűzoltóraj (amelynél ez sarkalatos kérdés, mivel nem egy készenléti helyen tartózkodik a raj állománya) esetében a riasztási idő meghatározásakor mind a két végletig eljuthatunk. Az egyik esetben túl rövid a meghatározott riasztási idő, és a raj (rajta kívülálló ok miatt) nem képes végrehajtani megfelelő módon vagy időben a riasztást. Ez azonban kapkodáshoz, sietséghez, meggondolatlan beavatkozáshoz, a tűzoltás és mentés nem kellő megszervezéséhez vezet, ami veszélyeztetheti a raj állományának vagy a mentendő személyeknek a testi épségét, illetve, mivel a raj állománya szolgálatot lát el, fegyelmi felelősségre vonást eredményezhet. Másrészt, ha túl hosszú a meghatározott riasztási idő, mire a raj a helyszínre érkezik, már nem tud beavatkozni, vagy ha be is tud avatkozni, a kár sokkal nagyobb lesz. Ha a tűzoltóraj a tűz kezdeti szakaszában képes beavatkozni és azt eloltani, még nem biztos, hogy egy nagy kiterjedésű tüzet is képes lokalizálni (adott a létszám és a rendelkezésre álló technikai eszköz, felszerelés, további erők, eszközök bevonására nincs mód), arról nem is beszélve, hogy ha személyeket is kell menteni, minden perc drága.

Mint írásomból kitetszik, a kérdéskör kapcsán több olyan problémával szembesülhetünk – pl. maga a tábor sokszor speciális környezetben létesül, különleges szerkezetű építményekből áll –, amelyek a tűzvédelem sarkalatos pontjait érintik. Mivel a táborok léte gyakori velejárája a Magyar Honvédség életének, mindenféleképpen indokolt a fentebb jelzett problémák végig gondolása.

FELHASZNÁLT IRODALOM

118/1996. (VII. 24.) Korm. rendelet a létesítményi tűzoltóságokra vonatkozó részletes szabályokról
<https://www.opten.hu/opten/light/torvtar/torvszoveg.php?twhich=6269>

259/2011. (XII. 7.) Korm. rendelet.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1100259.KOR

28/2011. (IX. 6.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzatról. Magyar Közlöny 103. szám (2011. szeptember 6.).

18/2008. (VII. 6.) HM rendelet a tűzvédelem és a műszaki mentés honvédelmi ágazatra vonatkozó különös szabályairól.

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0800018.HM

102/2008. (HK 15.) HM JSZÁT intézkedés a Magyar Honvédség tűzvédelmi tevékenysége irányításának és felügyeletének, valamint a honvédségi tűzoltó alegységek szervezésének szabályairól. Honvédelmi Közlöny 15. szám (2008. október 13.).

Ált. 23 A Magyar Honvédség Szolgálati Szabályzata. A Magyar Honvédség kiadványa, 2007.